

РОЗДІЛ 5.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «РАННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ДОШКІЛЬНИКІВ» У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

DOI: <https://doi.org/10.33989/pnpu.520.c1626>

Ключові слова: підготовка майбутніх вихователів ЗДО, вихователь ЗДО, рання профорієнтація, формування уявлень про професії в дітей дошкільного віку, діти дошкільного віку.

5.1. Актуальність впровадження вибіркової дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» у систему підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти

Сучасне суспільство зазнає динамічних та трансформаційних змін, що ставить перед системою вищої освіти завдання забезпечити підготовку майбутніх працівників ЗДО до ефективного вирішення нових викликів у розвитку дітей дошкільного віку. Одним із цих викликів є впровадження ранньої професійної орієнтації дошкільників у освітній процес ЗДО.

Система професійної орієнтації в Україні була започаткована на початку ХХ століття і пройшла складний шлях розвитку теоретичних та методичних засад. У «Концепції державної системи професійної орієнтації населення» [26] профорієнтація розглядається як комплекс заходів, спрямованих на підтримку процесу професійного самовизначення та реалізації працездатності особистості, виявлення її здібностей, інтересів, можливостей та інших факторів, що впливають на вибір або зміну професійної діяльності.

Майбутнім педагогам необхідно мати чітке уявлення про процес професійної орієнтації у ЗДО, який має пропедевтичний характер і спрямований на стимулювання раннього інтересу дітей до професійної діяльності дорослих, закріплення цього інтересу та розширення їх знань про світ професій. Зважаючи на

викладене, вважаємо за необхідне обґрунтувати дефініцію «профорієнтація дошкільників».

Профорієнтація дошкільників – це систематичний, цілеспрямований процес формування у дітей дошкільного віку стійкого зацікавлення світом професій, поглиблення знань про професійну діяльність дорослих та уявлень про значення, умови, важливість праці людей – професіоналів; виявлення інтересів і нахилів дитини; створення умов для отримання досвіду професійних дій з метою її майбутнього професійного самовизначення [18].

Узагальнення наукових досліджень з проблеми ранньої професійної орієнтації дітей дошкільного віку дало змогу виокремити напрями, які виділяють науковці у своїх дослідженнях: Л. Артемова, Г. Беленька, З. Борисова, Т. Введенська, Н. Кудикіна, Т. Макєєва, В. Логінова, І. Школьна (формування уявлення про людей-працівників); М. Антонова, О. Гнізділова, І. Гришняєва, Ю. Дубовик, Н. Захарова, О. Чігіріна, І. Єршова (упровадження профорієнтації дітей дошкільного віку в освітній процес ЗДО). Різні аспекти проблеми ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями досліджували такі вчені як: А. Булак, Д. Сергєєва (виховання поваги професій дорослих), В. Глотова, В. Сафонова (формування уявлень про працівників-хліборобів), Г. Макєєва, Г. Марочко, Є. Нікітіна (ознайомлення з працівниками сільськогосподарської сфери), Л. Пісоцька (формування знань про робітничий фах) [10, с. 54].

Для визначення змісту знань дітей про професійну діяльність дорослих було проаналізовано Державний стандарт дошкільної освіти в Україні, комплексні освітні програми, рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

Базовий компонент дошкільної освіти (БКДО) [1] містить норми та положення, що визначають державні вимоги до рівня освіти, розвитку та виховання дітей. Зміст знань дітей про працю дорослих у БКДО представлено в освітньому напрямі «Дитина у сенсорно-пізнавальному просторі», який передбачає висвітлення питання сприймання дитиною навколишнього світу предметів як витвору, створеного людською працею. У документі зазначається, що діти дошкільного віку мають виявляти інтерес і повагу до професій, виявляти позитивні

емоції та ціннісне ставлення до людської праці та професійної діяльності дорослих, усвідомлювати предмети та їхні властивості, звертати увагу на продукти праці [10, с. 10].

Для визначення змісту ознайомлення дошкільників з професіями ми також звернулися до програм розвитку дітей дошкільного віку. Нами було обрано для аналізу програми «Дитина» та «Впевнений старт», так як вони набули значного поширення в Полтавській області.

Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина» [17] включає в себе окремий підрозділ «Різні професії у світі багато», який спрямований на ознайомлення дітей з різноманітними професіями для розуміння їхньої важливості для кожного. Щоб поглибити та уточнити знання дітей про професійну діяльність дорослих, у програмі наведено перелік професій, систематизований за видом людської діяльності. Наприклад, у молодшому дошкільному віці дітей знайомлять з професіями, які їх оточують, у середньому віці – поглиблюють уявлення про медичні професії, зокрема інформують про роботу хірурга, стоматолога, окуліста, отоларинголога, лікарів «швидкої допомоги», дошкільники усвідомлюють важливість і складність чоловічих і жіночих професій та розширюють свої знання про роботу працівників сільського господарства. У старшому віці – ознайомлюються з представниками творчих та військових професій. Такий підхід сприяє формуванню поваги до різноманітних професій та розширює уявлення дітей про світ праці в різних сферах життя.

Освітня програма «Дитина» вирішує питання ознайомлення дітей з професіями дорослих і акцентує увагу на розвитку поваги до праці людей. У цій програмі простежується тісний зв'язок між формуванням уявлень про професії та іграми, що пропонуються для їх закріплення.

Під час аналізу програм розвитку особливу увагу ми звернули на програму «Впевнений старт», яка, на нашу думку, має стати пріоритетним напрямом у вихованні сучасних громадян із зацікавленістю та сумлінним ставленням до праці. Це пов'язано з тим, що програма націлює педагогів на формування в дітей знань і уявлень про працю за допомогою практичних і наочних методів, які допоможуть їм

побудувати цілісну картину світу. Завдання, запропоновані для ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями, спонукають їх мислити, бути самостійними, приймати творчі відповіді та рішення.

Ознайомлення дітей з професіями розглянуто в розділі «Господарсько-побутова діяльність». Під час аналізу програм для молодшого, середнього та старшого дошкільного віку нами було помічено, що їхній зміст ґрунтується на принципах системності та послідовності. Зокрема, програми знайомлять дітей дошкільного віку з працею дорослих, сприяють формуванню в них емоційно-ціннісного ставлення до праці, бережливого ставлення до наслідків праці дорослих, поваги до людей праці. Старших дітей заохочують цікавитися різними видами діяльності працівників, організовувати та практикувати елементи професійної діяльності дорослих, а також бути готовими самостійно виконувати прості дії, характерні для різних професій [25, с. 22] .

До програми додається книга для вихователів та дітей дошкільного віку, окремий розділ якої присвячений ознайомленню дітей з професіями. У розділі «Парк професій: спілкування з майстрами» підкреслюється, що опанування цієї теми дасть змогу дітям: пояснити значення праці в житті людини та суспільства; виявляти інтерес до різних професій та пояснювати їхній зміст і значення; володіти достатнім словниковим запасом для спілкування на теми «професії», «заняття»; знати правила користування деякими основними предметами, необхідними для професійної діяльності. Слід також зазначити, що професії, з якими знайомлять дітей у програмі, розподілені за характером виконуваної працівником роботи («Я працюю в магазині», «Спортивні професії для сильних», «Які професії живуть вдома», «Професія дарувати свято»).

Автори також рекомендують знайомити дітей з представниками таких професій як: медицина, транспорт, торгівля, спорт, військова служба, юриспруденція, праця, сільське господарство, мистецтво. Крім поширених професій вони також рекомендують знайомити дітей з новими професіями, такими як: авіаконструктор, аніматор, пакувальник. Виконуючи завдання програми

«Впевнений старт», діти отримують позитивне уявлення про професії, дізнаються про особливості кожної професії та її переваги.

Таким чином, аналізуючи програми ЗДО та методичне забезпечення ознайомлення дітей з професіями дорослих, можна стверджувати, що сучасна дошкільна освіта орієнтована на розширення знань дітей про найпоширеніші професії та виховання поваги до праці людей. Основна увага приділяється ознайомленню дітей з трудовими процесами, що здійснюються дорослими, та розумінню цінності праці для кожної людини. Саме тому в процесі підготовки майбутнього працівника ЗДО необхідно ознайомити з документами, які забезпечують ефективне та якісне впровадження ранньої профорієнтації у ЗДО.

Безперечно, знання, уміння та майстерність педагога мають визначне значення у формуванні уявлень дітей про різноманітні професії. Педагог, який володіє глибокими знаннями про різні сфери праці та їх особливості, може ефективно впливати на усвідомлення дітьми різноманітності професійного світу. Уміння створювати зацікавленість у дітей до різних професій, розповідати про них цікаво та доступно, а також використовувати різноманітні педагогічні методи та інструменти для активізації їхнього пізнавального інтересу також є надзвичайно важливими. Крім того майстерність у проведенні профорієнтаційних заходів та уміння підтримувати діалог з дітьми з метою виявлення їхніх інтересів та потенційних схильностей є ключовими компонентами в цьому процесі. Тому роль педагога у формуванні уявлень дітей про професії не може бути переоцінена.

Майбутні вчителі повинні мати чітке уявлення про профорієнтаційний процес в ЗДО, який має стимулюючий характер і спрямований на заохочення та закріплення раннього інтересу дітей до професійної діяльності дорослих, а також на розширення їхніх знань про світ праці.

Підготовка майбутніх вихователів до впровадження ранньої профорієнтації у освітній процес ЗДО – це цілеспрямований процес оволодіння студентами необхідною системою теоретичних знань про особливості профорієнтаційної роботи у дошкільному віці; практичних умінь і навичок, щодо впровадження профорієнтаційних форм, методів та засобів в освітній процес ЗДО; готовність

формувати в дошкільників інтерес до певної сфери професії, виявляти і сприяти розвитку їх нахилів та інтересів [9, с. 472].

Для реалізації підготовки майбутніх вихователів до профорієнтаційної роботи в ЗДО нами виділено основні структурні елементи: цільовий, змістовий, діяльнісний, контрольньо-оцінний.

Цільовий аспект включає у себе визначення мети та завдань, вирішення яких впливатиме на результативність підготовки майбутніх педагогів. Цей аспект є ключовим і має вплив на всі інші аспекти. Основною метою є підготовка вихователів до впровадження ранньої профорієнтації в освітньому процесі ЗДО. Зважаючи на розкриття мету виникають наступні завдання:

- розширювати теоретичні знання про специфіку ознайомлення дітей дошкільного віку з різними професіями;
- заохочувати студентів до вивчення проблеми професійної орієнтації дошкільників та використання ці знання у власній педагогічній діяльності;
- формувати уміння та навички використовувати форми, методи та засоби профорієнтації дітей дошкільного віку;
- виховувати в студентів бажання до саморозвитку та самовдосконалення[9, с. 474].

Змістовий компонент включає опис знань та вмінь, якими повинні володіти майбутні вихователі для здійснення ранньої професійної орієнтації.

Під час вивчення дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» студенти оволодівають знаннями про:

- історичні аспекти розвитку професійної освіти дітей дошкільного віку; мету, зміст і завдання ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями; методика формування уявлень у дошкільників про професії, трудову діяльність, робочі місця та знаряддя праці; методика використання дидактичних, сюжетно-рольових, комп'ютерних ігор, мультфільмів, художньої літератури, дидактичних картинок під час професійної орієнтації дітей дошкільного віку;
- особливості формування ціннісного ставлення до праці;
- новітні технології і засоби професійної орієнтації дошкільників;

- принципи сприяння гендерній рівності та усвідомлення гендерних аспектів у формуванні уявлень дітей дошкільного віку про професії, а також причини виникнення гендерних стереотипів у їхньому виборі професійної діяльності.

У процесі опанування курсу студенти набувають комплексу вмінь та навичок:

- аналізувати нормативні документи, що визначають зміст, який формує уявлення дітей дошкільного віку про працю дорослих;

- диференціювати професії за знаряддями праці, місцем роботи та трудовою поведінкою;

- забезпечувати проведення професійної орієнтаційної роботи з дітьми дошкільного віку;

- добирати ефективні форми, методи та засоби професійної орієнтації дітей дошкільного віку;

- використовувати різноманітні форми ігрової діяльності, такі як дидактичні, комп'ютерні та рольові ігри, для поглиблення уявлень дошкільників про професійну діяльність дорослих.

- відбирати літературні твори та мультфільми з професійною тематикою та використовувати їх у навчальному процесі у дошкільних закладах;

- використовувати форми співпраці закладу дошкільної освіти із сім'єю для формування в дітей дошкільного віку уявлень про професійну діяльність дорослих.

Це відображає процес підготовки вихователів до здійснення профорієнтаційної роботи в ЗДО з використанням різних форм, методів та засобів роботи з дітьми дошкільного віку та батьками. Слід пам'ятати, що позитивна, педагогічна взаємодія між студентами та викладачами, заснована на довірі та чесних стосунках, має велике значення.

Одним з головних складових компонентів є діяльнісний, адже він відображає процесуальність підготовки вихователів до впровадження профорієнтаційної роботи у ЗДО шляхом використання різних форм, методів та засобів роботи з

дітьми дошкільного віку та батьківським колективом. Слід додати, що важливого значення набуває активна, педагогічна взаємодія студентів та викладача, взаємини яких побудовані на довірі і щирих відносинах [9, с. 475].

Контрольно-оцінний компонент є невід'ємною частиною навчального процесу. Він надає інформацію про досягнуті результати, порівнюючи їх з критеріями (образ/ціль), і таким чином забезпечує необхідні умови для корекції тобто зворотний зв'язок між викладачем і студентом. Викладачі можуть використовувати усне або письмове опитування, опитувальники тверджень, письмову перевірку проблем і ситуацій, перевірку виконання практичних завдань, підготовку есе та слайд-презентацій, модульні тести тощо. Важливу роль у цій роботі відіграє самооцінювання. Це пов'язано з тим, що самооцінка студентами результатів навчання веде до їх усвідомлення та самовдосконалення

Викладання вибіркового компоненту «Рання профорієнтація дошкільників» під час фахової підготовки майбутніх вихователів є невід'ємною складовою комплексного підходу до підготовки кваліфікованих фахівців у галузі дошкільної освіти. Ця дисципліна ставить перед майбутніми фахівцями завдання ознайомлення дітей з різноманітними аспектами професійного світу, сприяючи формуванню їхнього розуміння та усвідомлення суспільної реальності та трудових можливостей. Передача цих знань та навичок є ключовою для розвитку гнучких та адаптивних механізмів самовизначення в дітей від самого раннього віку. Вивчення ранньої профорієнтації допомагає майбутнім педагогам усвідомити важливість та вплив різноманітних факторів, які визначають вибір професії в майбутньому. Це включає в себе розуміння особистісних особливостей дітей, їхніх інтересів, здібностей, а також розвиток вмінь сприймати та аналізувати інформацію про різні професійні сфери. Такий глибокий аналіз сприяє формуванню компетентних вихователів, здатних створювати стимулююче навчальне середовище та сприяти розвитку дитячих талантів і здібностей.

До того ж викладання цієї дисципліни відображає сучасні тенденції у сфері освіти, спрямовані на розвиток компетентностей, необхідних для успішної адаптації дітей у сучасному глобалізованому світі. Урахування ранньої

профорієнтації в педагогічній підготовці студентів є стратегічно важливим для забезпечення високого рівня якості дошкільної освіти та підтримки розвитку індивідуальних потенцій кожної дитини.

Також слід наголосити, що на кафедрі дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка проводилося дисертаційне дослідження Ю. Дубовик на тему «Формування уявлень про професії у дітей дошкільного віку» [13], яке є складником науково-дослідної теми кафедри «Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти» (державний реєстраційний номер 0117U003222). Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О. Гнізділова.

Науковцями розроблено авторську технологію збагачення уявлень у дітей про професії, яка передбачає: впровадження у освітній процес ЗДО оновленого змісту, методів і засобів формування уявлень про професії: запровадження принципу гендерної рівності під час організованої освітньої роботи в ЗДО з формування у дітей елементарних професійних уявлень: взаємодію педагогів і сім'ї в процесі ознайомлення дошкільників з професійною діяльністю дорослих.

Метою реалізації технології визначено формування в дітей дошкільного віку ґрунтовних уявлень про професійну діяльність дорослих, розвиток інтересу до світу професій та бажання виконувати трудову діяльність, виховання поваги до праці інших. Концептуальну основу технології склали принципи системності, цілісності, послідовності, гуманізму, гендерної рівності, творчого підходу до розвитку особистості. Для її реалізації було визначено такі компоненти: когнітивно-знаннєвий, мотиваційно-ціннісний, діяльнісний.

Концептуальна основа методики ґрунтується на принципах системності, цілісності, послідовності, гуманізму, гендерної рівності та творчого підходу до розвитку особистості. У її реалізації виокремлено такі елементи: когнітивно-знаннєвий, мотиваційно-ціннісний та діяльнісний. Для реалізації когнітивно-знаннєвого компоненту було розроблено серію ілюстративних картинок та дидактичних ігор, підібрано фрагменти мультфільмів зі змістовною інформацією про представників різних професій, трудову діяльність, знаряддя і результати праці

та робочі місця. Для реалізації мотиваційно-ціннісного компоненту були відібрані мультфільми, що акцентують увагу на важливості праці як для суспільства, так і для окремої людини. Заняття включали дидактичні ігри, комп'ютерні вправи та сюжетно-рольові ігри, спрямовані на закріплення уявлень дітей про професії та виявлення інтересів і вподобань дошкільників до певних професій. З метою ознайомлення дітей з професіями, що з'являються на новому ринку праці, було розроблено вімельбух «Калейдоскоп професій», який включає дидактичні ігри та комп'ютерні вправи. Науковцями було розроблено календарно-тематичне планування, яке містило оновлений зміст формування у дітей старшого дошкільного віку про професії, форми, методи та засоби роботи з дітьми старшого дошкільного віку. Для роботи з батьківським колективом, запропоновано перспективний план організаційно-просвітницької роботи, використання якого сприяє підвищенню ефективності формування уявлень дошкільників про професії.

Розроблена технологія пройшла широку апробацію в ЗДО Зокрема, впроваджено в освітній процес Полтавського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 36 «Школа здоров'я» Полтавської міської ради Полтавської області (Довідка № 87 від 29.07.2021 р.), Комунальний заклад «Полтавський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 17 «Школа здоров'я» Полтавської міської ради Полтавської області (Довідка № 01-24/68 від 29.07.2021 р.), Комунальний заклад «Полтавський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 60 «Червона шапочка», Полтавської міської ради Полтавської області (Довідка № 01-24/88 від 29.07.2021 р.), Полтавський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 40 «Ромашка» Полтавської міської ради Полтавської області (Довідка № 71 від 02.08.2021 р.). Полтавський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 74 «Джерельце» Полтавської міської ради Полтавської області (Довідка № 106 від 02.08.2021 р.), Генічеський заклад дошкільної освіти ясла садок № 14 «Колосок» Генічеської міської ради Херсонської області (Довідка № 71 від 02.08.2021 р.), Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського області (Довідка № 77 від 09.09.2021 р.).

У результатах експериментального дослідження простежено динаміку зміни за когнітивно-знаннєвим, мотиваційно-ціннісним, діяльнісним компонентами, що засвідчує ефективність теоретично обґрунтованої та експериментально перевіреної технології формування в дітей дошкільного віку уявлень про професійну діяльність дорослих.

З метою підвищення рівня обізнаності вихователів ЗДО з проблемою професійної орієнтації дітей дошкільного віку науковцями було розроблено та запроваджено авторський спецкурс «Ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями дорослих у сучасному ЗДО» для вихователів в Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського. У 2021 році Юлія Олександрівна видала методичний посібник «Калейдоскоп професій. Використання комп'ютерних ігор у процесі ознайомлення дошкільників з професіями» [11], адресований педагогам ЗДО, гувернерам, батькам, студентам спеціальності 012 Дошкільна освіта. Він вміщує контент авторських комп'ютерних дидактичних ігор та методичку їх використання. У 2023 році видано дитячу книгу «Неймовірний світ професій» [12], присвячену темі ознайомлення дітей з професійною діяльністю дорослих. Віммельбух спрямований на формування в дітей інтересу до світу професій та бажання виконувати професійну діяльність. Книга адресована допитливим дітям дошкільного віку, педагогам закладів дошкільної освіти, гувернерам, батькам.

Упровадження авторської технології сприяло підвищенню рівня обізнаності дітей старшого дошкільного віку з професіями, виявленню дітьми поваги до своєї та чужої праці. Практична цінність авторської технології полягає в тому, що в дітей дошкільного віку з'явився стійкий пізнавальний інтерес до різних сфер професійної діяльності дорослих; дошкільники виявили бажання займатися професійною діяльністю, що виражалася в трудовій та ігровій вільностях. Батьки дітей дошкільного віку переглянули своє ставлення до важливості ознайомлення дітей з професіями та впровадження ранньої профорієнтації в освітній процес ЗДО, збагатили свої знання про сучасний світ професій, особливості ознайомлення дітей з професійною діяльністю дорослих.

Для більш детального розгляду теми перейдемо до загального аналізу і структурно-змістовного огляду освітнього компоненту «Рання профорієнтація дошкільників».

5.2. Загальний аналіз і структурно-змістовий огляд освітнього компоненту «Рання профорієнтація дошкільників»

Згідно з вимогами сучасного освітнього середовища рання профорієнтація в дошкільному віці набуває нового значення та вимагає системного підходу до організації освітнього процесу. Одним з ключових аспектів цього підходу є не лише ознайомлення дітей з різноманітними професіями, але й стимулювання їхніх інтересів, впевненості у власних можливостях та розвиток ключових навичок, необхідних для успішного вибору професії в майбутньому. Саме тому важливо підготувати педагогічних працівників для успішної реалізації ранньої профорієнтації дітей у ЗДО.

У цьому розділі ми розглянемо ключові аспекти освітнього компоненту «Рання профорієнтація дошкільників», звертаючи увагу на структуру, зміст, методи навчання та педагогічні підходи, що сприяють ефективному розвитку професійної свідомості та компетентностей майбутніх педагогів дошкільної освіти та формування знань про особливості організації трудового виховання у ЗДО та впровадження ранньої профорієнтації в освітній процес дитячого садка.

Вибірковий освітній компонент «Рання профорієнтація дошкільників» спрямований на підготовку висококваліфікованих фахівців дошкільного профілю до впровадження ранньої професійної орієнтації в освітній процес закладу дошкільної освіти.

Метою вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» є засвоїти основи професійної діяльності педагога в галузі трудового виховання дошкільників, підготувати майбутнього працівника ЗДО до здійснення профорієнтаційної роботи з дітьми дошкільного віку, використовуючи новітні засоби ознайомлення дітей з професіями.

Навчальна дисципліна «Рання профорієнтація дошкільників» є вибіркоким освітнім компонентом, який вивчається на третьому році здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Дошкільна освіта. Сімейне виховання» у шостому семестрі та на другому році здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Дошкільна освіта (скорочений термін)» у третьому семестрі [30].

Цей курс передбачає 4 кредити ЄКТС, що відображає загальну кількість годин в обсязі 120 годин. Цей час розподілено таким чином: 24 години для лекційних занять, 24 години для практичних занять і 72 години призначено для самостійної роботи студентів з навчальним матеріалом. Курс організовано з урахуванням одного семестру. Підсумковий контроль здійснюється шляхом складання студентами заліку. Пропонуємо переглянути опис освітнього компоненту (табл. 5.2.1).

Якісне викладання дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» визначається не лише професійною компетентністю викладача, але й наявністю необхідного, сучасного матеріально-технічного забезпечення. Матеріальні ресурси, доступні для навчання, включають навчально-методичний комплекс, методичні посібники, мультимедійні засоби (у тому числі презентації), фонди бібліотеки, доступ до інтернет-ресурсів тощо. Це забезпечує студентам і викладачам необхідні ресурси для вивчення сучасних теоретичних концепцій та методів ранньої профорієнтації.

Таблиця 5.2.1.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни (за вибором)	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
	За вибором	
Кількість кредитів ЄКТС – 4	ДО(св)-35,36,37	ДО-37
Загальна кількість годин – 120	Рік підготовки:	
	3-й	
Кількість змістових модулів – 2	Семестр	
	6-й	
	Лекції	
	24 год.	6 год.
	Семінарські заняття	
	Практичні заняття	
	24 год.	6 год.
	Лабораторні заняття	
	Самостійна робота	
	72 год.	108 год.
	Вид підсумкового контролю: залік	
	Мова навчання	Українська

Використання цих ресурсів дозволяє оптимізувати навчальний процес, підвищує ефективність усвідомлення та застосування знань студентами в контексті вивчення професійної орієнтації дошкільників. Таке матеріальне забезпечення стимулює розвиток наукових досліджень та практичних навичок в галузі ранньої професійної орієнтації, сприяючи підготовці висококваліфікованих фахівців у сфері дошкільної освіти.

Для впровадження дисципліни було розроблено та впроваджено навчальні та інструктивно-методичні матеріали, спеціально адаптовані для потреб курсу «Рання профорієнтація дошкільників». Ці матеріали включають в себе комплекси теоретичних та практичних завдань, методичні рекомендації щодо організації занять та виконання практичних вправ, а також розроблені презентації та інші

мультимедійні засоби для наочності інформації. Ці матеріали створені з метою полегшення процесу навчання та забезпечення студентів необхідними ресурсами для успішного засвоєння матеріалу та відповідного його застосування в практичній діяльності. Розробка таких матеріалів є важливою складовою ефективного проведення курсу та сприяє підвищенню якості освітнього процесу. А саме:

- робоча програма навчальної дисципліни підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітніх програм «Дошкільна освіта. Сімейне виховання» [29], «Дошкільна освіта (скорочений термін)» [30];
- силабус вибіркового освітнього компоненту;
- опорні конспекти лекцій;
- методичні рекомендації до проведення практичних занять;
- тестові завдання для забезпечення поточного та модульного контролю знань;
- ректорська контрольна робота;
- критерії оцінювання навчальних знань студентів.

Робоча програма навчальної дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, а також силабус вибіркового освітнього компоненту були створені відповідно до вимог освітньо-професійних програм «Дошкільна освіта. Сімейне виховання», «Дошкільна освіта (скорочений термін)» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта». Ці документи пройшли обговорення та схвалення на засіданні кафедри дошкільної освіти, були узгоджені з гарантами освітніх програм, а також затверджені вченою радою факультету педагогічної і мистецької освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Зміст освітнього компоненту «Рання профорієнтація дошкільників» систематично відтворюється в його навчально-методичному забезпеченні. У таблицях 5.2.2 та 5.2.3 надано інформацію про теми, розподіл часу за різними формами навчальної роботи, методи контролю, а також максимальну кількість балів, які студенти можуть отримати під час різних видів оцінювання.

Для глибокого засвоєння навчальної дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» студенти активно користуються навчально-методичними та інструктивними матеріалами як частиною позааудиторної підготовки. Це сприяє їх підготовці до практичних занять та виконанню самостійних завдань.

Кожна тема дисципліни має чітко визначену дидактичну мету, питання для обговорення під час занять, рекомендовану літературу та поради, спрямовані на краще усвідомлення матеріалу та підготовку до дискусій та самостійної роботи. Встановлені критерії оцінювання завдань допомагають студентам визначити свій рівень засвоєння матеріалу та підвищити ефективність навчання.

Таблиця 5.2.2

Структура навчальної дисципліни «Рання профорієнтація

дошкільників» для студентів денної і заочної форми навчання

Назви тем	Кількість годин				Кількість годин			
	Денна форма				Заочна форма			
	Лекції	Практ / Лаборат. заняття	Семінар. заняття	Само ст. робота	Лекції	Практ / Лаборат. заняття	Семінар. заняття	Само ст. робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні основи процесу ранньої профорієнтації дітей дошкільного віку</i>								
Тема № 1. Теоретичні основи проблеми ранньої профорієнтації дітей дошкільного віку	2	2		6				11
Тема № 2. Професія. Типи професій.	2	2		6				11
Тема №3. Допрофесійне самовизначення і рання профорієнтація	2	2		6	2	2		10

Продовж. табл. 5.2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема № 4. Зміст професійної орієнтації дітей дошкільного віку	2	2		6				8
Разом за модуль	8	8		24	2	2		40
<i>Змістовий модуль 2. Методика професійної орієнтації дошкільників у ЗДО</i>								
Тема № 5–6. Форми професійної роботи у ЗДО	4	4		12				16
Тема № 7. Методи реалізації змісту професійної орієнтації дошкільників	2	2		6	2	2		8
Тема № 8–9. Використання засобів навчання в процесі формування уявлень у дітей дошкільного віку про професії	4	4		12				16
Тема № 10. Застосування принципу гендерної рівності у процесі ранньої професійної орієнтації дошкільників	2	2		6				10
Тема № 11. Педагогічна взаємодія педагогів з сім'єю у процесі професійної орієнтації дошкільників	2	2		6	2	2		8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема № 12. Наступність і перспективність у процесі ранньої профорієнтації дітей дошкільного й молодшого шкільного віку	2	2		6				10
Разом за модуль	16	16		48	4	4		68
Усього годин	24	24		72	6	6		108

Таблиця 5.2.3

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний, модульний контроль та самостійна робота																				С у м а	
Змістовий модуль №1										Змістовий модуль № 2											
Т1		Т2		Т3		Т4		Т5-6		Т7		Т8-9		Т10		Т11		Т12		МК Р	
Ауд. р-та	СРС	Ауд. р-та	СРС	Ауд. р-та	СРС	Ауд. р-та	СРС	Ауд. р-та	СРС	Ауд. р-та	СРС	Ауд. р-та	СРС	Ауд. р-та	СРС	Ауд. р-та	СРС	Ауд. р-та	СРС	За виконання	
4	4	4	4	4	4	4	4	8	8	4	4	8	8	4	4	4	4	4	4	4	100

Пропонуємо більш детально розглянути зміст дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ РАННЬОЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тема № 1. Теоретичні основи проблеми ранньої профорієнтації дітей дошкільного віку. Основи ранньої профорієнтації дітей у дошкільному віці. Аналіз досліджень сучасних вчених, щодо особливостей організації трудового виховання дітей дошкільного віку у ЗДО. Визначення ролі трудового виховання в умовах пошуку нових підходів до організації освітнього процесу у дошкільних закладах. Різні підходи до визначення сутності поняття «професія», «профорієнтація».

Тема №2. Професія. Типи професій. Поняття професія. Основні типи професій. Сучасний ринок праці та перспективи його розвитку. Основні професійні сфери та шляхи розвитку кар'єри всередині них. Аналіз психотипів особистості (зокрема за методикою Джона Холланда), типів інтелекту (за методикою розвитку Говарда Гарднера), мотивації, прагнень, цілей та цінностей дитини в процесі формування уявлень про працю.

Тема №3. Допрофесійне самовизначення і рання профорієнтація. Завдання профорієнтаційної роботи з дітьми дошкільного віку. Сутність і основні стратегії профорієнтаційної роботи у закладі освіти. Функції, основні методики профорієнтації у ЗДО.

Тема № 4. Зміст професійної орієнтації дітей дошкільного віку. Зміст ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями. Особливості формування ціннісного ставлення до праці. Аналіз нормативних документів, що регламентують зміст професійної орієнтації дітей дошкільного віку. Особливості ознайомлення дітей із сучасними професіями.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗДО

Тема № 5–6 Форми профорієнтаційної роботи у ЗДО. Проведення спостереження і екскурсій для формування у дітей уявлень про працю та професійні дії представників різних професій. Використання бесіди у профорієнтаційній роботі з дітьми. Характерні риси сюжетно-рольової гри з виробничими сюжетами. Значення сюжетно-рольової гри в процесі професійної орієнтації дошкільників. Педагогічне керівництво розвитком сюжетно-рольових ігор з виробничим сюжетом і взаємин дітей у них. Організація заняття профорієнтаційного змісту.

Тема № 7. Методи реалізації змісту професійної орієнтації дошкільників. Дидактична гра як вид ігрової діяльності та метод ознайомлення дошкільників з професійною діяльністю дорослих. Зміст, структура, види дидактичних ігор з ознайомлення дітей з професіями, методика педагогічного керівництва ними в

різних вікових групах. Використання прийомів мнемотехніки в процесі ранньої профорієнтації дошкільників.

Тема № 8–9 Використання засобів навчання в процесі формування уявлень у дітей дошкільного віку про професії. Засоби ознайомлення дітей з професіями та методика їх керівництвом. Особливості використання мультфільмів в процесі профорієнтації дошкільників. Аналіз змісту радянських та сучасних мультиплікованих фільмів, які спрямовані на ознайомлення дітей з працею та професіями дорослих. Методика використання відеосюжетів із мультфільмів та заняттях з ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями. Використання картин у процесі профорієнтації дітей дошкільного віку. Значення дитячої літератури для формування у дітей знань про професії.

Тема № 10. Застосування принципу гендерної рівності у процесі ранньої профорієнтації дошкільників. Вплив гендерних уявлень на формування уявлень про розподіл професійних ролей між особами різних статей. Фактори, що породжують гендерні стереотипи у виборі професій. Необхідність застосування принципів гендерної лояльності та рівності у формуванні уявлень про професії у дошкільників. Ефективні форми і методи виховної роботи, які можна використовувати в дошкільних закладах для розширення уявлень дітей про розподіл праці та соціальних ролей з точки зору статі.

Тема № 11. Педагогічна взаємодія педагогів з сім'єю у процесі професійної орієнтації дошкільників. Значення батьківського впливу на професійне самовизначення дітей у майбутньому. Вплив сім'ї на особистісне та професійне самовизначення підлітків. Форми спільної роботи дошкільного закладу з родиною у професійній орієнтації дітей дошкільного віку. Участь батьків процесі створення комфортного предметно - розвивального середовища.

Тема № 12. Наступність і перспективність у процесі ранньої профорієнтації дітей дошкільного й молодшого шкільного віку. Порівняльний аналіз змісту формування уявлень дітей про професії у ЗДО і НУШ. Виділення завдань профорієнтації в ЗДО і школі.

Слід зазначити, що в рамках освітньої програми «Рання професійна орієнтація дітей дошкільного віку» особлива увага приділяється підготовці майбутніх вихователів, які організують ранню професійну орієнтацію дітей дошкільного віку. Для досягнення цієї мети студентам надаються спеціальні завдання для практичної та самостійної роботи, спрямовані на розвиток їх компетентностей щодо здійснення професійної орієнтації дітей та використання інноваційних методів у цьому процесі.

Пропонуємо розглянути практичні завдання на заняттях з дисципліни «Рання професійна орієнтація дошкільників»:

1. Підберіть одну статтю з проблеми професійної орієнтації дітей дошкільного віку в інтернеті та здійсніть її аналіз.
2. Проаналізуйте Базовий компонент дошкільної освіти з проблеми ознайомлення дітей з працею дорослих.
3. Проаналізуйте чинні програми розвитку з теми заняття та выпишіть сюжетно-рольові ігри, які б можна було використовувати в процесі професійної орієнтації дошкільників.
4. До кожного типу професій за предметом праці підберіть приклади професій (не менше 10). Оформіть у вигляді таблиці.
5. Визначте перелік професій майбутнього, з якими слід познайомити дітей дошкільного віку. Виділіть одну професію та розробіть бесіду для ознайомлення з нею (використовуйте наочний матеріал).
6. Выпишіть дидактичні ігри, які б можна було використовувати в процесі професійної орієнтації дошкільників.
7. Визначте вплив героїв мультфільмів та книжок на вподобання дітей до певної професії.
8. Запишіть основні гендерні стереотипи сучасного суспільства, які впливають на розподіл праці між представниками різних статей.
9. Підготуйте зразок анкети для батьків «Формування знань дітей про професії у сім'ї».

10. Перегляньте дитячі книги для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Визначте спільне та відмінне. За посиланням можна переглянути посібники для школярів: <https://kariera.in.ua/uk/courses/?tags=371>.

Крім того важливою частиною навчального процесу є практичні вправи, завдання з вивчення реальних прикладів профорієнтаційної роботи в дошкільних закладах та розробка оригінальних методик і матеріалів для такої роботи.

Одним з основних шляхів досягнення мети освітнього компоненту є систематична внутрішня робота з підвищення кваліфікації та безперервного особистісного розвитку студентів. Зважаючи на це нами були розроблені завдання для самостійної роботи:

1. Пройдіть тестування визначення типу особистості і типу інтелекту. Прикріпіть скріншот результатів. Проаналізуйте свою відповідь. <https://hryoutest.in.ua/profession-test> .

2. Оберіть дві професії та представте їх за допомогою картинок, відео, аудіо (знаряддя праці, спеціальний одяг, значення праці, її результат тощо).

3. Відповідно до програмових вимог розробіть опитування обізнаності дітей з професіями дорослих.

1. Розробіть екскурсію до місця праці (за вибором студента).

2. Розробіть сценарій зустрічі з представниками професії.

3. Підберіть 3 сюжетно-рольові гри з ознайомлення дітей з професіями.

4. Виготовте самостійно відповідно до теми заняття дидактичну гру з описом правил та методики використання

Зразок оформлення гри:

Назва

a. Вікова група (див. програму)

c. Мета

d. Матеріал

e. Хід гри

- Підготуйте мнемокарту з ознайомлення дітей з професією. Зразок можна переглянути за посиланням https://drive.google.com/drive/folders/12w9Nb3Qu79njKmnw2HvdPhsjFJ9rI0cd?usp=share_link.

- Підберіть зразки мультфільмів, у яких би зверталася увага на формування в дітей працьовитості чи ознайомлення з професіями. (Додайте скріншот і посилання).

- Підберіть картини, які б можна було використати для профорієнтації дошкільників.

- Проаналізуйте дитячу літературу, яка відповідає темі заняття.

- Підберіть мультфільми, які б можна було використати для формування в дітей гендерної толерантності та рівності.

- Підберіть дидактичні та сюжетно-рольові ігри з виховання в дітей гендерної рівності, опишіть методику їх використання.

- Перегляньте відеоролик та запропонуйте рекомендації для батьків дошкільників з профорієнтації дошкільників <https://hryoutest.in.ua/lessons/osnovni-metodi-proforyentaciji-zgidno-vikovih-osoblivostey-ditey>. Оформіть рекомендації у формі буклету-пам'ятки.

- Проаналізуйте програми розвитку дітей дошкільного віку та підручники НУШ та виділіть схоже та відмінне. Оформіть у вигляді таблиці.

Студенти уважно досліджують тему формування уявлень дітей про професії під час написання курсових та магістерських робіт. Вони глибоко аналізують різноманітні аспекти цього процесу, досліджують вплив різних факторів на формування уявлень дітей про професійну діяльність, а також розглядають ефективні методи та стратегії впливу на цей процес. Через систематичне дослідження цієї теми студенти розширюють свої знання та розвивають навички, що сприяють подальшій професійній підготовці та практичній діяльності у сфері ранньої професійної орієнтації для дошкільників. Серед основних тем дослідження такі: роль вихователів у формуванні уявлень дітей про професії, аналіз

ефективності різних методів інформування та ознайомлення з різними професіями, а також оцінка впливу середовища на формування професійних уподобань дітей.

Студентам пропонуються такі теми для дослідження:

1. Використання мультфільмів у процесі ранньої профорієнтації дошкільників.
2. Використання дидактичних ігор у процесі профорієнтації дошкільників.
3. Виховний потенціал сучасної дитячої літератури в процесі професійної орієнтації дошкільників.
4. Реалізація принципу гендерної рівності у процесі формування уявлень у дітей дошкільного віку про професії дорослих.
5. Застосування комп'ютерних ігор в процесі ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями.
6. Застосування віммельбухів в процесі ознайомлення дошкільників з професійною діяльністю дорослих.
7. Формування у дітей дошкільного віку уявлень про ремісничі професії.
8. Формування у дошкільнят уявлень про «мужні» професії.
9. Використання летбуку як засобу ознайомлення дітей з професіями.
10. Використання прийомів мнемотехніки в процесі профорієнтації дітей дошкільного віку.

Усе зазначене свідчить про те, що ефективним елементом у засвоєнні знань студентами першого рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» з дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» є належне структурно-змістове наповнення освітнього компоненту. Студенти знайомляться з методами та стратегіями виявлення та розвитку професійних уподобань дітей, вивчають основні підходи до здійснення профорієнтаційної діяльності з дітьми дошкільного віку.

5.3. Методи та форми організації навчального процесу зі студентами у рамках вивчення дисципліни «Рання професійна орієнтація дошкільників»

Навчальний процес у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка втілюється через комплекс організаційних форм навчання. Формування знань та вмінь впровадження ранньої профорієнтації

відбувається внаслідок послідовного формування у студентів системи теоретичних знань про особливості впровадження профорієнтації у ЗДО, через насичення їх педагогічного досвіду. Таким чином, основний акцент у підвищенні професійної компетентності майбутніх вихователів під час вивчення основ профорієнтації робиться на спонуканні студентів до використання різноманітних методів та засобів профорієнтаційної роботи в ЗДО на основі власних розробок (наприклад, дидактичних ігор, таблиць, картин), що відповідають віковим потребам дітей, їхнім інтересам та сучасним вимогам ринку праці, а також на навчанні студентів складати конспекти заходів, спрямованих на знайомство дітей з професійною діяльністю дорослих.

Для роботи зі студентами використовуються як традиційні, так і інноваційні форми навчання. Ми особливу увагу приділяли класичній формі викладання цієї дисципліни, відомої як «лекція-візуалізація». Це означає використання аудіо-відеотехніки для наочного представлення матеріалу під час лекцій. Під час проведення лекцій-візуалізацій ми користувалися різноманітними візуальними засобами, такими як слайди презентацій, комп'ютерні ігри, веб-сайти, відеофрагменти, мультфільми, схеми та таблиці. Під час лекцій-візуалізацій створюється інтерактивне середовище, де студенти мають можливість активно взаємодіяти з візуальними матеріалами. Вони можуть задавати питання, обговорювати презентований матеріал, а також долучатися до додаткових досліджень за допомогою вебресурсів та інтерактивних завдань. Такий підхід стимулює активну участь студентів у освітньому процесі та сприяє кращому засвоєнню та розумінню матеріалу.

Зокрема з дисципліни було проведено такі лекції: «Теорія трудового виховання дітей в історичній ретроспективі», «Виховання дітей в праці», «Зміст роботи з дітьми старшого дошкільного віку з ознайомлення з працею дорослих», «Використання методів ознайомлення дітей дошкільного віку з професійною діяльністю дорослих в освітньому процесі ЗДО», «Засоби формування у дошкільників уявлень про професії», «Особливості застосування принципу

гендерної рівності у процесі формування уявлень про професії», «Взаємозв'язок педагога і сім'ї в процесі ознайомлення дітей з професіями».

Поряд з традиційними методами навчання використовуються інноваційні підходи, зокрема інформаційно-комунікативні технології (ІКТ). Наприклад, викладачі розміщували матеріали курсу (рис. 5.3.1) та практичні завдання (рис. 5.3.2) на платформі дистанційного навчання Moodle і проводили мультимедійні лекції за допомогою застосунку Zoom.

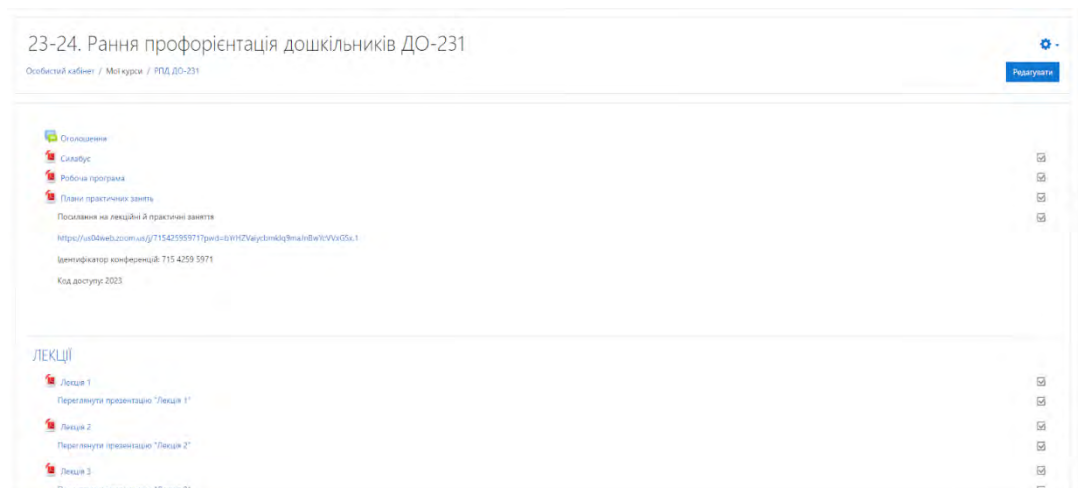

Рис. 5.3.1. Матеріали курсу на платформі дистанційного навчання Moodle

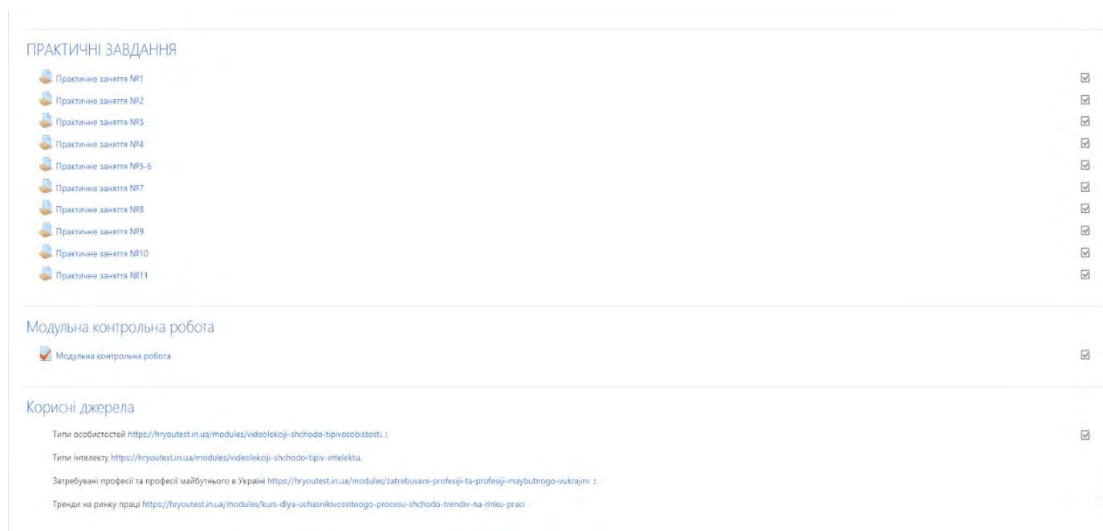

Рис. 5.3.2. Практичні завдання курсу на платформі дистанційного навчання Moodle

Завдяки інформаційно-комунікативним технологіям теоретична інформація на лекціях подавалася не лише у вигляді усного викладання, а також за допомогою тексту, звуку та зображень. З використанням мультимедійних матеріалів стало можливим показ відеофрагментів виступів педагогів дошкільної освіти,

використання інтерактивних ігор («Kahoot» та «Flippity») для перевірки розуміння матеріалу. Візуальні матеріали допомагають залучити увагу студентів, стимулюють їх активність, захоплюють процесом навчання та мотивували до глибшого засвоєння знань.

Під час вивчення курсу «Рання профорієнтація дошкільників» студенти мають можливість ознайомитися з авторськими розробками викладачів, що дозволяє здобувачам отримати унікальний погляд на питання профорієнтації та ознайомитися з інноваційними підходами до цієї проблематики (рис. 5.3.3, рис. 5.3.4) [3-8; 11-15].

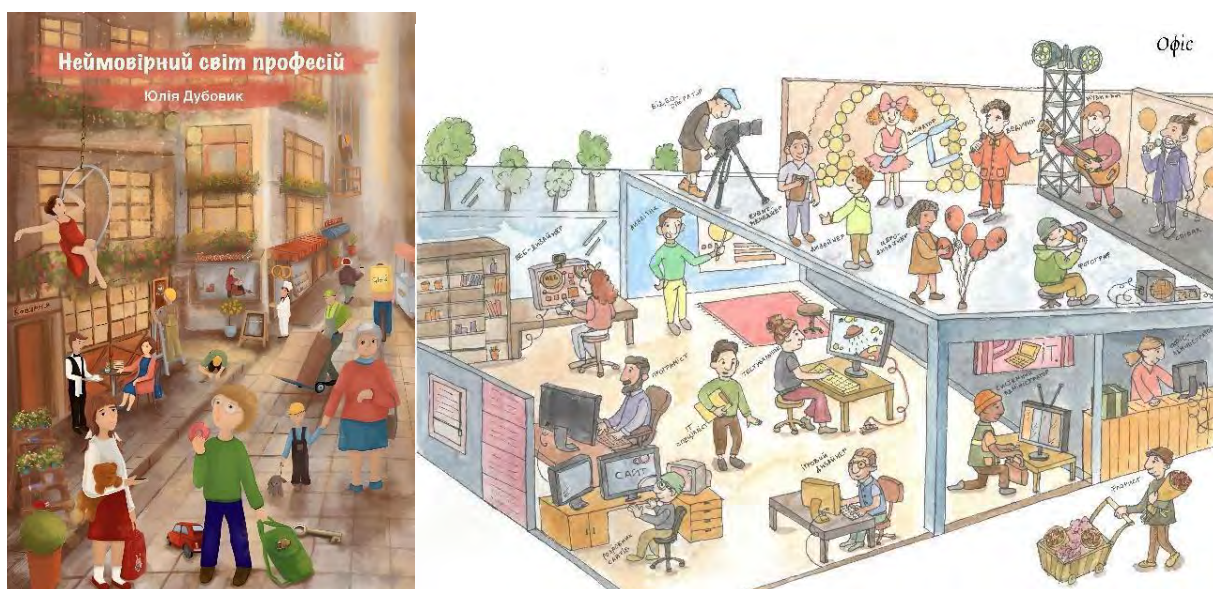

Рис.5.3.3. Авторський вімельбух «Неймовірний світ професій»

Комп'ютерну гру можна завантажити за QR-Code

ОПИС ГРИ

Комп'ютерна гра спрямована на поглиблення й закріплення у дітей старшого дошкільного віку уявлень про сучасні професії та ремесла, знаряддя, місце та результат їхньої праці, висловлення поваги до трудової діяльності інших. Під час гри діти удосконалюють знання про працівників ферми, будівництва, кав'ярні, театру, лікарні, банку, служби порятунку, салону краси, IT-сфери; спійманосять представників професій із знаряддями, місцем та результатами їхньої праці; закріплюють уявлення про ремесла України, зіставляючи представників професій (винивальники, гончар, ливарка, коваль, чоботар, різьбяр) з результатами їхньої праці; поглиблюють знання про професії, що виникають на новому ринку праці (аніматор, пілейоло, імітаційкер, event-менеджер, флорист, аеродизайнер, бариста, ландшафтний дизайнер, IT-спеціаліст, гример, копрайтер, іпнолог,

25

Рис.5.3.4. Методичний посібник «Калейдоскоп професій. Використання комп'ютерних ігор у процесі ознайомлення дошкільників з професіями».

Під час проведення практичних занять звертається увага на використання педагогічного досвіду студентів, який вони отримали під час спостережень за роботою вихователів та власної роботи з дітьми під час практики. Крім того, студентам пропонуються різноманітні завдання, що спонукають їх до активного пізнання та роздумів. Наприклад, під час вивчення дисципліни «Рання профорієнтація» студенти виконують такі завдання як: «Підберіть одну статтю з проблеми профорієнтації дітей дошкільного віку в інтернеті та здійсніть її аналіз», «Згадайте ким ви хотіли стати в дитинстві. Чи справдилися ваші думки? (опишіть)», «Напишіть, чому ви здійснили саме такий вибір професії?».

Особливу увагу під час викладання дисципліни звертають на використання групових завдань, наприклад, спільне складання конспектів для екскурсій з ознайомлення дітей з професіями або розробка анкет для батьків з метою формування у дітей уявлень про професії в сім'ї. Крім того, студенти у групах відтворюють фрагменти батьківських зборів тощо. Подібні завдання допомагають студентам не лише закріплювати отримані знання, а й розвивати аналітичні та

комунікативні навички. Вони сприяють формуванню творчого підходу та здатності до самостійного аналізу і рефлексії.

Використання цих методів дозволяє активізувати студентів та залучити їх до активної участі у процесі навчання. Інтерактивні завдання стимулюють їх до глибшого розуміння матеріалу і сприяють формуванню критичного мислення. Крім цього вони дозволяють студентам долучатися до обговорення теми з різних поглядів та обмінюватися думками з однокурсниками, що поглиблює їхнє розуміння предмету.

У результаті проведених практичних занять студенти не лише отримують нові знання, а й навчаються застосовувати їх на практиці. Вони здобувають певний досвід роботи з дітьми та їхніми батьками, що є важливим для їхньої майбутньої професійної діяльності в галузі дошкільної освіти. Такий підхід до навчання допомагає розвитку комплексу навичок, необхідних для успішної педагогічної практики та професійного зростання студентів. Загалом, використання різноманітних практичних завдань та групової роботи дозволяє зробити процес навчання більш ефективним, цікавим та пізнавальним для студентів.

Самостійна робота студентів під час вивчення цієї дисципліни є важливою складовою їхнього академічного розвитку. Цей аспект є необхідним для ефективного засвоєння навчального матеріалу та розвитку ключових навичок. Підтримка самостійної роботи студентів дозволяє їм глибше досліджувати теми, що вивчаються, шляхом додаткового пізнання, аналізу та обговорення знайденого матеріалу. Цей процес допомагає студентам розширити свої знання та отримати глибше розуміння предмету.

Самостійна робота сприяє розвитку навичок самоорганізації, самостійності та відповідальності. Студенти навчаються планувати свій час, ставити та досягати навчальних цілей, що є важливими компонентами їхнього професійного та особистісного розвитку. Самостійна робота стимулює критичне мислення та творчий підхід до вирішення проблем. Студенти вчаться аналізувати інформацію, робити власні висновки та приймати обґрунтовані рішення, що допомагає їм стати більш компетентними фахівцями у майбутньому.

Важливо зазначити, що під час самостійної роботи студенти розширюють та поглиблюють свої знання. Наприклад, у рамках вивчення курсу «Рання профорієнтація дошкільників» студенти виконують такі завдання для самостійної роботи: розробка опитування щодо обізнаності дітей з професіями дорослих, створення дидактичної та сюжетно-рольової гри з описом правил та методики їх використання, а також розробка ігор для виховання у дітей бажання працювати та поважати трудову діяльність інших. Студенти також виконують самостійні завдання, такі як створення сюжетно-рольових ігор з описом правил та методики їх використання, або розробка конспектів батьківських зборів з метою формування у батьків знань про професійну орієнтацію дітей дошкільного віку.

Під час самостійної роботи студенти активно використовують ІКТ, а саме створювали дидактичні матеріали за допомогою різних сервісів, готують презентації до виступів, монтують відеоролики. Наведімо кілька прикладів: «Оберіть дві професії та представте їх (знаряддя праці, спеціальний одяг, значення праці її результат тощо)», «Підберіть зразки в мультфільмів в яких би зверталася увага на формування у дітей працьовитості чи ознайомлення з професіями», «Підберіть мультфільми, які б можна було використати для формування у дітей гендерної толерантності та рівності» тощо.

Зазначені завдання для самостійної роботи студентів є лише частиною багатогранного навчального процесу, спрямованого на поглиблене вивчення теоретичних концепцій та їх практичне застосування в реальних педагогічних ситуаціях. Таким чином, самостійна робота студентів стає необхідною складовою їхнього успішного навчання та майбутньої професійної кар'єри в галузі дошкільної освіти.

Оцінювання досягнень студентів у дисципліні «Рання профорієнтація дошкільників» є ключовим етапом у визначенні їхнього прогресу та засвоєння необхідних знань і навичок. Це дозволяє педагогу отримати об'єктивну оцінку здібностей і рівня підготовки студентів.

Одним з головних завдань оцінювання є визначення рівня засвоєння студентами теоретичних знань про ранню профорієнтацію та їхню готовність до

практичного застосування цих знань у майбутній професійній діяльності. Використання різноманітних методів оцінювання, таких як тестування, практичні завдання, курсові роботи та проектна діяльність, дозволяє вчитися здійснити комплексну оцінку знань та навичок студентів.

До того ж, оцінка студентів у дисципліні «Рання профорієнтація дошкільників» сприяє виявленню їхніх індивідуальних сильних сторін та слабкостей у цій галузі. Це дозволяє викладачам надати додаткову підтримку та рекомендації для подальшого розвитку студентів і покращення їхньої професійної підготовки.

Критерії оцінювання можуть включати не лише знання теоретичних концепцій, але й їхнє практичне застосування, критичне мислення, аналіз та оцінку практичних завдань. Методи оцінювання можуть варіюватися від письмових робіт та тестів до практичних завдань, проектів та дискусій. Важливо також забезпечити студентам зрозумілі критерії оцінювання, що дозволить їм чітко визначати очікувані результати та стимулювати їх до активної участі в навчальному процесі. Такий підхід сприяє підвищенню мотивації студентів, розвитку їхніх навичок та компетенцій у сфері ранньої професійної орієнтації дошкільників.

По завершенню вивчення дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» студент першого рівня вищої освіти має досягти наступних результатів навчання (знань та вмінь):

Очікувані результати навчання:

1. Визначати мету, завдання і провідні категорії професійної орієнтації дітей дошкільного віку; орієнтуватися в історії розвитку проблем ознайомлення дітей з працею дорослих; описувати зміст методики у різних вікових категоріях дітей; знати вимоги, умови, структуру процесу профорієнтації дошкільників; розрізняти та застосовувати форми (заняття, екскурсії), методи (словесні, наочні, практичні), засоби (мультфільми, дидактичні ігри, комп'ютерні вправи, книги, демонстраційні картини) профорієнтаційної роботи. Знати класифікації професій залежно від: предмету праці, засобів праці, професійного середовища, умов праці. Орієнтуватися в професіях, що виникли на новому ринку праці;

2. Демонструвати знання класичної методики ознайомлення дітей з професіями, а також виявляти знання новітніх методів, технологій і засобів професійної орієнтації дошкільників (коректурні таблиці, метод проєктів, мультфільми, вільмельбухи, комп'ютерні вправи) та вміння застосовувати їх у практичній діяльності;

3. Аналізувати зміст сучасних програм розвитку, щодо питання ознайомлення дітей з професіями. Уміти добирати ефективні методи та засоби профорієнтаційної роботи для реалізації завдань Базового компоненту дошкільної освіти;

4. Планувати і результативно впроваджувати профорієнтаційну роботу з дітьми дошкільного віку, враховуючи індивідуальні особливості дітей, реалізувати диференційований підхід до організації освітнього процесу ЗДО;

5. Здійснювати керівництво сюжетно-рольовими іграми з виробничими сюжетами, трудовою діяльністю дітей, проєктувати результати дітей в дидактичних іграх тощо.

Оцінка навчальних досягнень студентів у дисципліні «Рання профорієнтація дошкільників» є важливим елементом освітнього процесу, який потребує систематичного й об'єктивного підходу. Перевірка успішності здійснюється за допомогою рейтингової системи, що відображається у виставленні балів у межах 100-бальної шкали ECTS.

Процес поточного контролю відбувається під час проведення практичних занять. Крім того, у кінці кожного змістового модулю передбачено модульний контроль з метою перевірки ступеня засвоєння студентом конкретного навчального матеріалу.

Оцінювання студентів проводилося на кожному практичному занятті включаючи відповідь на теоретичні питання, виконання практичних завдань під час заняття та виконання самостійної роботи (завчасно). Усі виконані завдання склали суму, яка передбачалася за кожну визначену тему. За одне аудиторне /дистанційне заняття студент може отримати максимально 8 балів ($8 \times 12 = 100$ балів). Слід зазначити, що аудиторне заняття включало в себе і оцінку виконаних завдань для самостійної роботи. Для перевірки теоретичних питань

використовувалися інтерактивні тести створені на платформах Justclass, Kahoot, Quizizz.

Критерії поточного оцінювання аудиторної роботи з освітнього компоненту «Рання профорієнтація дошкільників»

5 балів – студент демонструє високий рівень знань; послідовно, логічно розкриває зміст матеріалу у відповідності до поставленого завдання; вільно володіє термінологією; грамотно ілюструє твердження відповідними прикладами, фрагментами професійно-педагогічної діяльності, власними спостереженнями; допускає одну-дві неточності у викладенні матеріалу, які не впливають на правильність відповіді. Відповідь аргументована, використаний додатковий матеріал, який пропонувався викладачем для самостійного опрацювання; наведені приклади.

4 бали – студент достатньо повно розкриває зміст матеріалу відповідно до поставленого завдання; розуміє зміст термінів; у цілому дає правильну відповідь на поставлене запитання; уміє обґрунтовувати власну думку; демонструє достатньо високий рівень знань; не допускає грубих помилок у викладенні матеріалу; допускає дві–три неточності в обґрунтуванні висновків, узагальнень. Студент бере участь в обговоренні проблемних питань; висловлює свою точку зору.

3-2 бали - студент не завжди точно розкриває зміст матеріалу; розуміє зміст термінів, але допускає помилки у їх вживанні; правильно відповідає на поставлені питання; не завжди теоретичні твердження ілюструє прикладами, вирішує поставлені завдання фрагментарно, демонструє задовільний рівень знань; допускає суттєві помилки; виклад матеріалу не відповідає вимогам повноти, системності, логічності.

1 бал - студент викладає навчальний матеріал репродуктивно, без використання додаткової літератури, самостійних висновків. Прикладів не наводить або наводить хрестоматійні. Не правильно виконує проблемне завдання.

0 балів - студент не розкриває зміст матеріалу, допускає грубі помилки в його тлумаченні; не володіє термінологією; не може пояснити, обґрунтувати власну

думку, допускає грубі помилки у кінцевих висновках; демонструє незадовільний рівень знань.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Самостійна робота студентів внесена до завдань практичних занять.

5 балів – завдання виконане повністю. Відрізняється глибиною, логічністю, обґрунтованістю. Запропоновані власні, самостійні рішення. Наведені чіткі аргументи та приклади практичної роботи. Робота характеризується оригінальністю та новизною запропонованих ідей, їх доцільністю та різноманітністю. Виконане завдання містить якісно виготовлену та доцільну наочність (за необхідності).

4 бали – завдання виконане повністю. Відрізняється глибиною, логічністю, обґрунтованістю. Запропоновані переважно власні, самостійні рішення. Наведені достатньо чіткі аргументи та приклади практичної роботи. Виконане завдання містить якісно виготовлену та доцільну наочність (за необхідності).

3 бали – деякі завдання не виконані або виконані частково. Запропоновані як власні, самостійні рішення, так і запозичені. Виконане завдання містить наочність (за необхідності), однак не завжди доцільну.

2 бали – деякі завдання не виконані або виконані на низькому рівні. Робота не вирізняється оригінальністю, різноманітністю ідей. Виконане завдання містить наочність (за необхідності), однак не завжди доцільну.

1 бал – більшість завдань не виконані або виконані на низькому рівні. Виконане завдання не містить наочність.

0 балів – практичні завдання не виконані.

Також студентам пропонується (за наявності сертифікатів) результати здобуті у неформальній освіті перезарахувати, як додаткові бали, або перевизначити за певний модуль чи тему робочої програми. Так, у 2022 році з ініціативи студентів освітньої програми «Дошкільна освіта (скорочений термін)» було зараховано результати, здобуті у неформальній освіті. Зокрема, О. Гненною, Л. Бабінець і Б. Орешко були написані заяви про клопотання визнання результатів навчання, набутих в неформальній освіті. Відповідно до «Положення про порядок визнання

результатів навчання, здобутих шляхом неформальної/ або інформальної освіти» й наявних сертифікатів, які засвідчили походження наукового практикуму, було створено комісію, яка здійснила відповідне визнання на основі поданих студентами документів. Здобувачам було зараховано результати навчання в неформальній освіті як теоретичну частину вибіркової дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників».

У кінці вивчення дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» проводиться залік, під час якого обчислюється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою. Ця оцінка складається із суми балів, набраних за різні форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання засвоєння теоретичного матеріалу та виконання практичних / самостійних завдань. Додаткові бонусні бали можуть бути отримані за участь у наукових конференціях, олімпіадах або наявність наукових публікацій. Критерії оцінювання результатів навчання представлені у табл. 5.3.1.

Таблиця 5.3.1

Критерії оцінювання результатів навчання

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
1	2
90–100	Студент володіє ґрунтовними знаннями про зміст та провідні категорії методики; детально орієнтується в історії розвитку проблеми трудового виховання дітей дошкільного віку; глибоко описує зміст методики у різних вікових категоріях дітей; знає вимоги, умови, структуру процесу формування знань про професії; безпомилково розрізняє та застосовує у практичній діяльності форми, методи та засоби профорієнтаційної роботи. На високому рівні обізнаний з класифікаціями професій та відмінно орієнтується в нових професіях. Виявляє високу обізнаність класичною та інноваційною методикою ознайомлення дітей з професіями, знає та виявляє бажання до застосування (створення власноруч) новітніх методів, технологій та засобів профорієнтаційної роботи; здійснює ґрунтовний аналіз змісту сучасних програм; виявляє вміння планувати та бажання реалізовувати профорієнтаційну роботу з дітьми дошкільного віку; вміє проектувати ігрову діяльність дітей.
75–89	Студент знає зміст та провідні категорії методики; орієнтуватися в історії розвитку проблеми трудового

1	2
	виховання дошкільників; знайомий зі змістом методики у різних вікових групах дітей; знає вимоги, умови, структуру процесу формування знань про професію; знайомий з основними формами, методами та засобами профорієнтаційної роботи. Виявляє достатні знання з класичної та інноваційної методики ознайомлення дітей з професіями, знайомий з новітніми методами, технологіями та засобами профорієнтаційної роботи, аналізує основний зміст сучасних програм, виявляє вміння планувати профорієнтаційну роботу з дітьми дошкільного віку та проектувати ігрову діяльність дітей.
60–74	Студент має мінімальні знання про зміст та провідні категорії методики; описує зміст методики у різних вікових групах дітей; знає основні форми, методи та засоби профорієнтаційної роботи. Знайомий з класичною методикою ознайомлення дітей з професіями, аналізує основний зміст сучасних програм; має знання про особливості планування профорієнтаційної роботи з дітьми дошкільного віку.
35–59	Рівень теоретичної та практичної підготовки студента є недостатнім для подальшого навчання та/або його професійної діяльності за фахом.
0–34	Результати навчання відсутні.

Дисципліна «Рання профорієнтація дошкільників» відіграє важливу роль у підготовці майбутніх вихователів дошкільних закладів, надаючи їм необхідні знання та компетенції для розвитку ранньої професійної орієнтації у дітей. Ця дисципліна сприяє розумінню студентами важливості процесу ранньої професійної орієнтації та розвиває їхні навички планування та реалізації відповідних освітніх заходів.

Попередня оцінка й усвідомлення студентами впливу професійної орієнтації на подальший розвиток дітей допомагає підготувати їх до викликів та завдань, які можуть виникнути у практичній діяльності. Дисципліна також вивчає різноманітність професійних шляхів та кар'єрних можливостей, що можуть бути доступні для дітей, що допомагає студентам надати їм належну підтримку та консультації. У результаті вона створює міцну базу для подальшого професійного розвитку вихователів та сприяє підвищенню якості освітнього процесу в ЗДО.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти : [нормативний документ]/ наук. кер. А. Богуш. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція)» від 22.05.2012 № 615. К., 2012. 26 с.
2. Беленька Г. Зростання дошкільника в праці : науково-метод. посіб. : відповідає прогн. МОН України. К.: Шкільний світ, 2010. 110 с.
3. Гнізділова О., Дубовик Ю. Формування у дошкільнят уявлень про «мужні» професії. *Дошкільна освіта: світові тенденції*. 2022. № 1, С. 92–108.
4. Гнізділова О.А., Дубовик Ю.О. Використання прийомів мнемотехніки у процесі профорієнтації дітей дошкільного віку. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі* : зб. наук. праць / [за заг. ред. / О. А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська]. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. Вип. 6. С. 4-8.
5. Гнізділова О. А., Дубовик Ю. О. Комп'ютерна дидактична гра як засіб формування уявлень про професії у дітей дошкільного віку. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі* : зб. наук. праць / [за заг. ред. / О.А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська]. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023. Вип. 7. С. 11–17.
6. Гнізділова О. А., Картенко О. Є., Дубовик Ю. О. Професійна підготовка майбутніх вихователів до впровадження ранньої профорієнтації освітній процес ЗДО. *Вісник науки та освіти*. №10 (16). 2023. С. 469–483. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10\(16\)-469-483](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10(16)-469-483).
7. Гнізділова О., Лукашова Ю. Використання мультфільмів у процесі ранньої профорієнтації дошкільників. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2020. № 1 (99). С. 214- 225.
8. Гнізділова О., Лукашова Ю. Використання дидактичних ігор у процесі профорієнтації дошкільників. *Педагогічні науки*. 2020. №75–76. С. 3–7.
9. Гнізділова О., Лукашова Ю. Виховний потенціал сучасної дитячої літератури у процесі професійної орієнтації дошкільників. *Науковий вісник Ізмаїльського*

державного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 49. С. 15–23.

10. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. наук. кер. Проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г. В. Беленька; Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т. ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.

11. Дошкільникам про професії / уклад. Н. І. Дикань. 2-ге вид. Х.:Основа, 2011. 128 с.

12. Дубовик Ю., Гнізділова О. Робоча програма навчальної дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з освітньої програми «Дошкільна освіта. Сімейне виховання» за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. 2023. 13 с.

13. Дубовик Ю., Гнізділова О. Робоча програма навчальної дисципліни «Рання профорієнтація дошкільників» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з освітньої програми «Дошкільна освіта (скорочений термін)» за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. 2023. 13 с.

14. Дубовик Ю. Неймовірний світ професій. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 46 с.

15. Дубовик Ю. О. Застосування віммельбухів в процесі ознайомлення дошкільників з професійною діяльністю дорослих. *Наукова освіта: традиція і сучасність: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 28 жовтня 2021 року).* Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 52–55.

16. Дубовик Ю. О. Калейдоскоп професій. Використання комп'ютерних ігор у процесі ознайомлення дошкільників з професіями : методичний посібник. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. 33 с.

17. Дубовик Ю. О. Формування у дітей дошкільного віку уявлень про ремісничі професії. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі:* зб. наук. праць / за заг. ред. О. А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська. Полтава: ФОП Цьома С. П., 2021. Вип. 5. С. 47–53.

18. Дубовик Ю. О. Формування уявлень про професії у дітей дошкільного віку. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Полтава, 2023. 308 с.

19. Дубовик Ю. О. Формування цифрової компетентності дошкільників, як першочергове завдання сучасної дошкільної освіти. *Україна на шляху відновлення: завдання науки і освіти в європеїзації держави : матеріали Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції* (Київ, 17–19 травня 2023 року) / Уклад.: Л. І. Ткаченко, В. М. Шульга. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. С. 390–396.

20. Дубовик Ю. Педагогічні умови поглиблення уявлень дошкільників про професійну діяльність дорослих. *Педагогічні науки*. № 78. 2021. С. 53–56.

21. Корнєєва О. Л., Стягунова О. О. Парк професій. Ознайомлення дошкільників з професіями дорослих: методичний посібник. К.: Інтерконтиненталь-Україна, 2017. 112 с.

22. Корнєєва О., Стягунова О. Парк професій, або Як зацікавити дошкільників професіями дорослих. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2018. № 1. С. 46-53.

23. Лукашова Ю., Гнізділова О. Проблема трудового виховання дітей дошкільного віку в історико-педагогічній ретроспективі. *Педагогічні науки*. 2019. № 4. С. 94–98.

24. Лукашова Ю. О. Застосування дидактичних ігор у процесі ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями. *Еволюційні процеси в галузі дошкільної освіти: інноватика, досягнення, перспективний досвід: зб. матеріалів I Всеукраїнської Інтернет-конф. викладачів, студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Маріуполь, 27 листоп. 2020 р. / Маріуп. держ. ун-т ; за заг. ред. О.Г. Брежнєвої, С. І. Макаренко*. Маріуполь : МДУ, 2020. С. 132–136.

25. Лукашова Ю. О. Застосування комп'ютерних ігор в процесі ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями. *Матеріали I Міжнародної науково-*

практичної конференції (10–12 червня 2021 року, Волинський національний університет імені Лесі Українки). Київ-Волинь, 2021. С. 45–49.

26. Лукашова Ю. О. Реалізація принципу гендерної рівності у процесі формування уявлень у дітей дошкільного віку про професії дорослих. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі: зб. наук. праць / за заг. ред. О.А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська*. Полтава: ФОП Цьома С. П., 2019. Вип. 3. С. 111–117.

27. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К.: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

28. Полєвікова О. Б., Швець Т. А. Світ сучасних професій. Харків: вид. група «Основа», 2020. 126 с.

29. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. Київ: Академвидав, 2015. 448 с.

30. Постанова КМУ від 17 вересня 2008 р. №842 «Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2008-%D0%BF#Text>.

31. Товкач І. Є. Працюють усі навколо нас : навч. посіб. для дітей ст. дош. віку. К.: Грамота, 2015. 96 с.

32. Цюпак І. М. Ознайомлення дошкільників з працею дорослих у педагогічних дослідженнях ХХ ст. *Психологія і педагогіка у системі педагогічного знання : матер. міжн. наук.-практ. конф.* Одеса: ПНПУ, 2012. С. 56–60.

33. Hnizdilova O., Lukashova Y., Bursova S., Yudina N., Hryshko O. Experimental study of the older preschool children's vocabulary development while acquainting with professions. *Estudo experimental do desenvolvimento vocabulário de crianças pré-escolares idosas ao conhecer profissões*. Araraquara. 2021. v. 25, n. esp. 3. P. 1799–1812. DOI: 10.22633/rpge.v25iesp.3.15597